

«Норуот күүһэ — көмүөл күүһэ!»

ЭНГСИЭЛИ

2017 сыл Олунньу 21 күнэ Оптуорунньук №19 (10571)

1935 сыл алтынны 5 күнүгэр төрүттэммитэ

Нам улууһун хаһыата

1996, 2005, 2009 сылларга «Сыл бастыг хаһыата»

БЭҕЭНЭЭ... БҮГҮН... САРСЫН...

Улуус баһылыгын мунһабыттан бэлиэтэһиннэр

Бу ыйга республика бары муннугар правительствоту отчуотта күргүөмнээхтик ытыгылар. Олунньу 15 күнүгэр 17 күнүгэр диэри Нам улууһугар 3 бөлөхүнэн отчуоттаатылар. Олохтоох нэһилиэнньэ тарыхы уонна сыана эйгэтигэр үгүс ыйытыгыны биэрда. Ол курдук, үксүн уот тарыхыбын сага сокуонун тула уонна уматык сыаната тоҕо үрдээбитин чопчуластылар.

Улуус баһылыгын бастакы солбуйааччы И.И. Сивцева салайааччылаах делегация Благовещенской куоракка Саха сирэ Россия государствотугар холбоспота 385 сылыгар аналлаах мунһаахха кыттыгыны ыла барда. Бу тэрээһингэ Мэнгэ Хагалас уонна Хагалас улууһугар, республика Правительствотыттан эми делегациялар кыттыгыны ылааллар.

«Намкоммунтеплоэнерго» АО генеральной директора Н.В. Игнатъев иһитиннэрибитинэн, өрүс унуор сытар нэһиликтэргэ чох таһыта саҕаламмыт. Уопсай 12,5 тыһ. тонна чох таһаахтаахтар. Онтон ааспыт нэдиэлэ түмүгүнэн 3,5 тыһ. тонна чоҕу таспыттар, үлэ муус устар 10 күнүгэр түмүктэниэхтээх. Отгук кэмэ тохтоуллар кэмигэр котельнайдары, итигэр ситимнэри өрөмүөннүүр үлэ былаанын торумнаабыттар.

Тыа хаһаайыстыбатын салаатыгар Е.Е. Гоголев иһитиннэрибитинэн, бүгүнгү күнгэ «Кулаада» уонна «Дьөһөгөй» бааһынай хаһаайыстыбалар Чурапчыттан уонна Уус Алдантан от тастара сылдылар. Аны 400 тонна от таһыллар хаалбыт. Дьиэ кэргэн уонна саҕа саҕалааччы фермердэр республикатааҕы гранча кыттарга үлэлэһэ сылдылар.

Ааспыт нэдиэлэҕэ Уус Алдан улууһугар Үөһэ Бүлүүгэ ытытыллыахтаах Манчаары оонньуугар күрэхтэһэр иһин путевка ылытыгар 20 ыйааһыҥна мас тардыһытыгар күрэхтэһии буолан ааспыт. Күрэхтэһиигэ уопсай 498 мадьыны кыттыбыт. Манна Нам улууһа 15 путевканы ылбыт.

Бэлиэтэниэ С. АРГУНОВ

ОЛОХТОН ХААЛЫМА!

«Энгсиэли» хаһыакка си-бээс отделениеларынан, общественной сурутааччыларынан 2017 сыл бастакы агарыгар сурутуу ытыгылар.

6 ыйга — 600 солк., 3 ыйга — 300 солк., 1 ыйга — 100 солк. Хаһыат индексэ — P0005, нэдиэлэҕэ иккитэ тахсар.

СУРУТУУ - 2017

Правительство отчуотугар

ХААЛБЫТ СИРДЭРИ ТУҢАҔА ТАҢААРЫАХХА

Олунньу 16 күнүгэр СР үөрүгүн уонна наукатын министри бастакы солбуйааччы Ф.В. Гыбышева салайааччылаах бөлөх Түбэ нэһиликтэр госуларственнай былаас толорор органнарын 2016 сыллаах үлэлэрин отчуотун туруорда.

Мунһаахха 45 киһи көхтөөх кыттыгыны ыла. Отчуоту «Түбэ нэһиликтэ» МТ баһылыга К.К. Федоров председателлээн ытыта. Нэһилиэнньэни кытта көрсүү түмүгэр 15 этии уонна ыйыты киирдэ.

Сүрүннээн, тутуу салаатыгар олохтоохтор сага оскуола, оскуолаҕа сылаас туалет тутуллуутун; үөрэхтэһин салаатыгар оскуола мастерскойун толору өрөмүөнүгэр үп көрүүтүн, оскуолаҕа видеокамераны туруорууну, оскуола уотун ситимин

сагардытын; тыа хаһаайыстыбатын салаатыгар сылгыны үөрдээн иитини сайыннарар инниттэн, «Үрүн Күөл» ураты харыстанар сиргэ сылгы базатын тутуутугар сир биэриитин уонна фермерскэй хаһаайыстыбалары тэрийэргэ үбүнэн-аһынан көмө; тыа хаһаайыстыбатын министерствотун 2018 сыллаахы программатыгар ыраастыыр станциялаах уу турбатын ситимин тардытын киллэрэри туруоруустулар.

Онтон атын салааларга экология сыла биллэрлээбитинэн, «Үрүн күөл» кислороднай режимин тутсарар инниттэн, ууга турар эмэрибит мастары кэрдиигэ үп көрүүтүн, нэһилиэнньэни хаачыстыбалаах иһэр уунан хааччылар инниттэн, «Кытыл» өрүс салаатын түгэтин диригэтэр үлэлэргэ кө-

нүл ылытын, 2018 сылга топографическай устууну ытытарга эбии үп көрүүтүн, фельдшерско-акушерскэй пуунга эбии 1 медсистерэ штатын көрүүнү этинилэр.

«Маймаҕа — Булуус» үрдүк күүрүүлэх уот линиятын толору өрөмүөнүн, тыа хаһаайыстыбатыгар аналлыыт сирдэр ахсааннарын уонна хаачыстыбаларын үрдэтэр сыаллаах, ыраастыыр сирдэри мелиорациялааһын, оттуур сирдэр хаачыстыбаларын үрдэтэр уонна ойуур баһаара тахсытын сэрэтэр сыаллаах, «Үрүн Күөл» УХС сирин өттөөһүн, бу күөл дамбатын бөҕөргөтүүгэ үп көрүүтүн туруоруустулар.

Мустубут дьон биир санаанан отчуоту биһирииллэрин биллэрдилэр.

Бэйэ информ.

Улуус нэһиликтэригэр

Нэһиликтэригэр олус үчүгэй тэрээһин буолан ааста. Саха театрын кылаабынай режиссера Андрей Саввич Борисов уонча күн олонхону туруорууга мастар-кылаас, репетиция ытыта. Театр артыыстарын талааннарын сөҕө-махтайа көрдүбүт. Артыыстар нэһиликтэ дьонугар сөргөтүгэр, олохтоох тэрилтэ салайааччыларыгар махталлаара мунгура суох. Уон күнү быһа олохтоохтор итии сага аһынан аһаттылар, маанылаатылар.

Олунньу 7-8 күннэригэр «Дьырыбына Дьырылыатта» олонхо премьера та буолан ааста. Икки күнү быһа нэһиликтэ олонхо түһүлгэтин ыста.

П.П. Ядрихинскэй-Бэдьээлэ төрөөбүт дойдуттан күүс-көмө буолбут Фрунзе, Көбөкөн баһылыктарыгар И.Г. Ядрихинскэйга, Д.Д. Бугаевка махтал-бытын тиэрдэбит, үлэлэригэр үрдүк ситиһиллэри, бу курдук дьонгутугар-сэргэтигэр куруук күүс-көмө буола сылдьын диэн алгыс тылын аныыбыт.

Межведомственной былаанынан үлэ күүскэ барар. Ус мунһаах буолла. Тэрилтэлэр салайааччылары тэрээһиннэри ытытан, ыччат үлэлэх буоларыгар араас идеялары киллэрдилэр.

Биир саамай көхтөөх ийэ-бит Иванова Лидия Васильевна «Далбар Хотун» конкурска кыттан, «Ийэ - Хотун» ааты ылыан

БАРТЫ ААННА — «ДЫРЫБЫНА ДЫРЫЛЫАТТА»

ылла. Лидия Васильевна — дэгиттэр талааннаах ийэ, ырыаһыт, хомусчут, асчыт, оҕуруоччут, истэһинньэн.

Ыччат көбүлээһининэн, салайааччы Т.П. Афанасьева, «Кэскил» маҕаһынын салайааччыта Н.В. Колесова сылы быһа барар «Неделя Добра» диэн акция тэрийэһинэр, ситиһиллээхтик үлэлээн эрэллэр. Акциябыт аата — «Поможем друг другу». Нэдиэлэ аайы кыаммат ыалларга, соҕотох олохтор кырдыаҕастарга, ветераннарга бородуукта хомуйан биэрэбит.

Ыччат сылынан десант ытытылынна. Намнааҕы ыччат уонна дьиэ кэргэн политикатын управлениетын начальнига Т.Н. Степанова, сүрүннүүр специалиһа Ю.П. Жергина, үлэлэх буолуу киинин салайааччыта Г.И. Николаев ыччаттары кытта төгүрүк остуол тула олохтор кэпсэтэн, сүбэлээн-амалаан бардылар.

Саха тылын күнүнэн оскуолаҕа, оҕо саадыгар олус үчүгэй тэрээһин буолан ааста. Бары

сахалы таҥнан өбүгэлэрибит оонньууларын оонньоотулар, астарын-уөллэрин көрдөрдүлэр, сиэргэ-туомна үөрэннилэр. Лука Трунин 100 сааһыгар аналлыыт кыттыгыны ыла.

Тапталаахтар күннэринэн ыччаттар уонна Аҕа баһылык А.Н. Зырянов 50 сылтан ордук биэргэ олохтоох ытык кырдыаҕастарытыгар ыалдытытаатылар, олохторун билистилэр уонна уһундук олохтору кистэлэннэрин тула кэпсэттилэр.

Ол курдук, ытык дьоммутугар Варвара Ильинична, Прокопий Егорович Соловьевтарга, Варвара Николаевна, Коммунар Прокопьевич Андросовтарга, Марфа Васильевна, Каин Прокопьевич Оконешниковтарга, Мария Семеновна, Петр Алексеевич Тимофеевтарга уонна тапталаахтар күннэригэр сүрэхтэрин холбоон ыал буолбут Наталья Владимировна, Иван Васильевич Сыромятниковтарга сылдьан, соһуччу үөрүүнү бэлэхтэтиллэр, сибэкки дьөрбөтүн уонна бэлэх туттардылар.

П.И. СКРЯБИНА

Мин манньк этиилээхпин

КҮҮТЭБИТ, ЭРЭНЭБИТ

Ханныктаах да олоххо, хайа да үйэҕэ олохтоһуот иһин, до-руобай турук икки атаахха туох-ха да кэмнэммэт сүдү баайбыт.

Бу кэлин санаатаахха, киһи үйэтэ уһаата дуу диэн санаа киирэр, билигин 70-85, онтон аҕа саастаах дьон үксээтэ, киһи улаханньк саҕарбат. Ол биллэн турар, эмчиттэри биллилэрэ үрдэһинэ, эмп-томп дэлэйиһитэ, бэйэни харыстаныы түмүгэ.

Манан сизттэрэн, мизээ эмиэ биир эридьиэстээх соҕус санаа киирэн аалан эрэр, ол манньк. Билигин урукку сылларга холооттооххо, ханнык баҕарар кырдыаҕастарга болҕомто, араас көмө, өнгө оҕоһуларын бары билэ сылдыабыт.

Сыл аайы сыһыа нэһилиэнньэ ахсаана эбиллэн иһэр, ол түмүгэр киһи-киһи араас туруорсууга, баҕата араас буолар, аныгы олохпут ирдэбилэ буоллаҕа. Ол түмүгэр тэрилтэлэргэ, бальһааларга сага уларыйылар, бэрээдэктэр олоххо киирэллэр.

Хаһан баҕарар, киһи төһө элбэх да, соччонон үтүө, мөкү өрүт үгүс буолар, ол тэнэ ыалдыааччы киһи эмиэ эбиллэр, ол иһин бальһааҕа киирэн эмтэнэргэ уустуктар бааллар, үксүн миэстэ суох диэн буолар.

Дьэ, ол иһин, үгүс киһи тастан сылдьан эмтэнэр, эбэтэр дьизэлэригэр. Билигин ити үөһэ этэн аһарытын курдук, 80-85 саастаах дьон поликлиникаҕа кыайан баран көрдөрбөтөр, ыксаатахтарына «Суһал көмө» ыныран, сонно биир укуолу ылан баран, эмп аналлар.

Бу кырдыаҕас дьону дьизэлэринэн сылдьан укуол онорторор, система туруортарар гына анал үлэһиттэри аны-ыр кыаллыа дуо? Отчоҕо кырдыаҕас дьон төһө эрэ сэннэлэнэн санаалара көтөбүллэр этэ.

Холобур: үлэтэ суохтар кииннэригэр, арааһа, биир эмэ медсистерэ баара буолуо эбэтэр оҕолоро 3 сааһын туолуор диэри олохтор ийэлэр бааллар. Бу олоххо киирэрэ буоллар? убаастабыллыах, ытык кырдыаҕастарбыт барахсаттарга улахан көмө, өйөбүл буолуо этэ, хайа уонна үлэтэ суохтар дьа-рыктыах буолуо этиллэр.

Ману улуустааҕы киин баһыһа салалтата туох диэрэ буолла диэн түмүгүн ээр-сэмээр күүтүөхпүт.

З.И. ЕГОРОВА

БОЛҔОЙУН! Хаһыат цифровый

көрүнэр сурутуу

«Энгсиэли» хаһыакка 2017 сыл бастакы агарыгар электроннай сурутуу ытыгылар. Редакцияҕа кэлэн дуоҕабар түһэриллэр, сурутууну төлөнөр, электроннай почта аадырыһа тиксэриллэр. Хаһыат PDF форматынан ааҕааччыга тиэрдиллэр.

6 ыйга — 210 солк., 3 ыйга — 105 солк., 1 ыйга — 35 солк.

Хаһыат индексэ — P0005, нэдиэлэҕэ иккитэ (оптуорунньук, бэтинсэ) тахсар.

ОЛОХТОН ХААЛЫМА!

Былыргыны былыт саппат

Соторутааҕыта Үөдэй нэһилиэгэр «Саха сириян нэһиликтэрэ» диэн сериянан Үөдэй нэһилиэгин историятын сырдатар кинигэ сүрэхтэниитэ уонна Үөдэй нэһилиэгэ сурукка-бичиккэ тиһиллэн ахтыллыбыта 385 сылын арыһар тэрээһин буолла.

Бу үтүө тэрээһингэ улуспут баһылыга А.П. Атласов, улус баһылыгын 1 солбуйааччы И.И. Сивцева, улус ветеранарын сэбиэтин председателэ С.Д. Кобякова, 1 Хомустаах, Партизан, Ленскэй нэһиликтэрин баһылыктара, улуспут тэрлэлтэлэрин салайааччылары, куоракка уонна нэһиликтэргэ олоһор Үөдэйтэн төрүттээхтэр кэлэннэр, олохтоохтор дьонун тэрээһиннэрин үрдэттилэр.

Бу күн Үөдэй орто оскуолатыгар З.П. Саввин төрөбүтү 102 сааһын көрсүүгэ аналлаах үөрүүлэх лини-

ҮБҮЛҮӨЙҮ КӨРСӨ БЭРТЭЭХЭЙ БЭЛЭХ

Киһэ оскуолаҕа саҥа кинигэ сүрэхтэниитэ, ааспыт сылга бастабыттарга наһараадалары туттарыы, эбэрдэлээһин, уус-уран самодеятельность бастыһнарын эбэрдэ кэнсиэрэ буолла.

Кинигэ автордара — Нам улусун Ытык киһитэ, РФ үтүөлээх учуутала, Ленинскэй комсомол бириэмийэ лауреата Алексей Дмитриевич уонна СР үөрэҕин туйгуна, Үөдэй нэһилиэгин Ытык киһитэ Евдокия Кононовна Яковлевтар уонна С.А. Новгородов аатынан «Бичик» НКИ үлэһиттэрэ бу бэртээхэй кинигэ хайдах хомуллан, бэрийиллэн таһаарыллыбытын туһунан сырдаттылар.

Кинигэ авторугар улус баһылыга Александр Атласов «Нам улууһа» МТ Бочуотунай грамотатын, нэһилиэк баһы-

Улуус баһылыгын колонката

ААСПЫТ НЭДИЭЛЭБЭ

Ааһааччы, дорообо!

Сыл саҕатыгар үгэс курдук нэһиликтэр, улус дьаһалталарын, ол кэннэ үргүлдьү правительство отчуоттара буолаллар. Урукку сылларга холоотоххо, быһыл хайа баһарар таһымнаах отчуоттарга дьон көхтөөхтүк кытыннылар. Ол курдук правительство отчуотугар улус 16 нэһиликтэригэр 788 киһи кыттыһыны ылан, 211 ыйытылары уонна туруорсуулары биэрдилэр. Аңардас Көбөкөнгө отчуотка 81 киһи кыттыһыны ылла, ону тэнэ Хамафатта 78, Аппааныга 76, 1 Хомустаахха 75, Модукка 74 киһи кыттыһыта нэһилиэнньэ ситэриилээх былаас үлэтигэр интэриэһэ үрдээбитин туоһулуур.

Быһылгы отчуоттарга дьон-сэргэ ыйытыларын, туруорсууларын аңар кыры буолбакка, ханнык таһымнаах көрсүүгү холоон биэрэллэрин уонна этэллэрин бэлиэтии көрүүххэ сөп. Ол аата отчуоттарга сылдыһааччылар эрдэттэн толкуйдаан, санааларын сааһылаан, кыттыһыла көдүүстээх буоларын туһугар кыһаналлара көстөр.

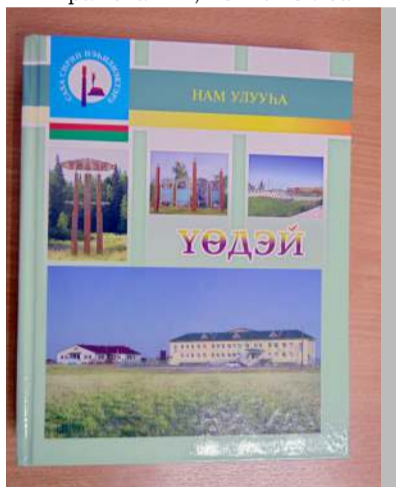
Ааспыт нэдиэлэҕэ правительство отчуотугар Дьокуускай — Нам автотрассата бөһүөлөк аттынан уонна иһинэн ааһар өттүгэр суолу сырдатар фонардары туруорууну хас да нэһилиэккэ этилэр. Биллэн турар, бу айан куттала суох буоларыгар сөптөөх туруорсуу диэн бэлиэтэннэ. Аппааныга, Кыһыл Дэриэбинэ, Граф Бизрэгэр, Бөтүнгэ халаан мууһуттан хаххалыр даамбаа шлюзтары туруоран кытыл ходоһаларын угуутуур наадата ыйылына, ону сэргэ Булгүттээх мелиоративнай системаны чөлүгөр түһэрэн, баһыналары нүөлсүтүү хаттан сөргүтүллэригэр этилиннэ. Ол эбэтэр дьон-сэргэ сүөһүнү иитиһи элгем оту ыларга, үүнээһини кураантан харыстыырга улахан интэриэстээхтэрэ билиннэ.

Үгүс нэһиликтэргэ аан дойду үрдүнэн ниэп сыаната түһэ турар кэмигэр биһиги республикабытыгар уот, бензин уонна гаас сыаналара сыллата тово үрдүү турары дьон сиэрдээх ыйыты бэрилиннэ. Бу өттүгэр естественнэй монополиелар кэлтэйдии сыананы ыараталларыгар норуот, ол эбэтэр туһанааччы, тулуура кэмнээх-кэрдиистээх буолуон сөп диэн сыаналыахха сөп. Маныаха талбыт депутаттар быт ыйааһыннаах тылларын көтөҕөн, сохуон кыабынан энергетиктар, нефтяниктар уонна газавиктар аппетиттарын аччаттары ситиһиэхтээхтэр.

Социальной эйгэни аһыннахха, улус киинигэр культура дьбарыаһын тутуу хаһан саҕаланыаҕай, аны икки сылынан Олонхо ыйыаһа ханна ытыллырай диэн курдук ыйытылар киридилэр. Культура дьбарыаһын чааһыгар эттэххэ, манна үс тэрлэтэ: сынныалан киинэ, библиотека уонна ЗАГС кириэхтээхтэр, манньк элбэх функциялаах туугу эргичи барыстаах — иттиитин, көрүүтүн-истиитин, өрөмүөнүн кэлиник ыытарга, ону тэнэ дьон биэр сиргэ кэлэн элбэх өгөнү туһаналларыгар тобоостоох. Ол эрэн билигин үп кризис диэн матыһытаан, инвестпрограмма манньк социальной объектары чугаһапаттар, онон онтон-мантан үп кырыһан, свайнай хонуутун саҕалаабыт киһи диэн баҕа санаалаахпыт.

Олонхо ыйыаһын чааһыгар: түһүлгэни, атын атрибуттарын улус киинигэр тэрийэн ыытарга, оттон Мымах түөлбөтин Партизанна, Нам селотугар Нам оҕоньор түөлбөтин тутарга диэн компромисснай быһаарыы ордук буолуо дии саньыбын. Саха сирэ Россия государствотын састаабыгар кирибитэ 385 сылын көрсө бу үлэлэри номнуо саҕаларыбыт эрийдилэр.

Александр АТЛАСОВ

этилиннэ. Нэһилиэк баһылыга С.В. Ядреев, баһылык солбуйааччыта И.М. Свинобоев бэлиэ сыл сорукутарын туһунан сырдаттылар. Кыттааччылар (биэр дойдулаахтар) «Бу дьонун түбэлтэни бары түмээн өйгө-санааҕа, уос номоҕор хаалларан бар дьоммут, ыалдыттарбыт кэрэхсильлэрин курдук үрдүк таһымнаахтык бэлиэтиэйин!» Ким да туора туруо суохтаах!» диэн түмүккэ кэллилэр.

этилиннэ. Нэһилиэк баһылыга С.В. Ядреев, баһылык солбуйааччыта И.М. Свинобоев бэлиэ сыл сорукутарын туһунан сырдаттылар. Кыттааччылар (биэр дойдулаахтар) «Бу дьонун түбэлтэни бары түмээн өйгө-санааҕа, уос номоҕор хаалларан бар дьоммут, ыалдыттарбыт кэрэхсильлэрин курдук үрдүк таһымнаахтык бэлиэтиэйин!» Ким да туора туруо суохтаах!» диэн түмүккэ кэллилэр.

лыга Семен Ядреев «Үөдэй нэһилиэгин Ытык киһитэ» бэлиэни, элбэх киһиэхэ махтал сорукутары туттардылар.

Нэһилиэк депутаттарын сэбиэтин председателэ И.А. Зырянов Үөдэй нэһилиэгин олохтоохторугар, бары биэр дойдулаахтарыгар туһайыллыбыт Ыһырыы суругу ааһан иһитиннэригин олохтоохтор биһирээтилэр.

И. ИВАНОВ

Төрөбүт төрүт тыл күнүгэр

Төрөбүт тыл уонна сурук-бичик күнүгэр сөп түбэһиннэрэн, олунньу 14 күнүгэр Маймаҕа нэһилиэгин «Кыталык» сынныалан киинигэр улус хоту нэһиликтэрин оскуола иннинээҕи саастаах оҕолоро фольклор араас көрүнгэр «Уран тыл түһүлгэтэ» диэн куонкурстарга буолан ааста.

ТЫЛ СҮМЭТИН - ОБОБО

Бу куонкурс балаһыанньатын Маймаҕа нэһилиэгин «Чуораанчык» оҕо уһуяанын иитээччигэ Анна Алексеевна Попова уонна Хатырык нэһилиэгин «Кэскил» оҕо сайдар киинин үлэһитэ, «Хоту» кустовой методическай холбоһук салайааччыта Мария Васильевна Матвеева тэрийэн ыытылар.

Күрэххэ 7 нэһиликтэн 8 оҕо уһуяаньтан 58 оҕо кэлэн күөн көрүстүлэр. Сарсыарда 9 ч. онгой-сонгой көрбүт, сиздэрэйдик тигиллибит араас үчүгэй көстүүмнэрдээх оҕолорунан, ону кытта оҕолор талааннарын көрө кэлбит көрөөччүлэринэн кулууп иһэ туола түстэ. Куонкурус 10 ч. лоп курдук саҕаланна, ким ханыс нүөмөрүнэн кириэрин чуолкайдааһын, кырачааннар, салайааччылар долгуйуулары манна буолла.

Куонкурус саҕаланьытын эппиэттээх чааһын элбэх сылларга олонхо нэһилиэккэ, улуска дипломан-лауреат аатын ылыт иитээччи Анна Алексеевна уһуйбут Маймаҕа оскуолатын оҕолоро таһыстылар. Оҕолор олус эппиэтинэстээхтик таһан олонхоно толорбуттарын сөбө-махтайа иһиттибит, салгы фольклор араас көрүнгэр бииртэн биэр нүөмэрдэр салҕанан бараллар. Дьүүлүүр сүбэ председателинэн фольклор өттүгэр дэгиттэр талаан-

наах «Кыталык» сынныалан киинин уус-уран салайааччыта Даина Обутова, ону сэргэ Хатырык нэһилиэгин «Сайдам» сынныалан киин директора Елена Ефремова, Маймаҕа оҕо саадын иитээччигэ Мария Захарова, Модут оҕо саадын иитээччигэ А. Осипова сыаналаатылар.

Дьүүлүүр сүбэ быһаарытынан, олонхоно бөлөбүнэн толорууга 1 миэстэни Хатырык 2 №-дээх «Кэскил» оҕо

сайдар киинэ (сал. М.В. Матвеева), биридиэлэн толорууга Модут нэһилиэгин «Кэнчээри» д/с иитиллээччигэ Артем Новиков, үгэни бөлөбүнэн ааһыла улахаттарга Маймаҕа д/с оҕолоро (сал. А.А. Попова), кыра оҕолорго Маймаҕа д/с (сал. М.А. Захарова), биридиэлэн толорууга кырларга Хатырык «Кэрчээһэ» д/с Герасимова Амира (сал. Т.Г. Дьяконова), улахаттарга Илона Ноговицына, Хатырык «Кэскил» д/с (сал. М.В. Матвеева), норуот ырыатыгар 1 миэстэни Маймаҕа д/с, хомуска 1 миэстэни Джульетта Иванова, Түбэ д/с (сал. М.П. Слепцова), чабырҕах толоруутугар кырларга «Кэскил» д/с (сал. А.С. Иванова), улахан оҕолорго Модут д/с Шамаева Аида (сал. Р.С. Ядрихинская) буоллулар. Кыайылаахтарга дипломнар, туоһу сорукутар туттарылыннылар.

Күрэх бириэмэтигэр Маймаҕа оскуола-саадын үлэһиттэрэ ити чэйдээх, толору астаах остуол тэрийэннэр, кырачааннар тото-хана аһаатылар. Ити курдук кырачааннар үгүс көрөөччү ортотугар сценаҕа бастагы холонуулары үрдүк таһымна ааһан, үөрэн-көтөн тарҕастылар.

А.Е. ПАВЛОВА,
«Кыталык» сынныалан
киин директора,
Маймаҕа нэһилиэгэ

СУРУК-БИЧИК ТҮҮҮЛГЭТИГЭР

Олунньу 13 күнүгэр «Нам улууһа» МТ дьыа кэргэн, ыччат политикатын управления уонна Н.М. Рыкунов аатынан улустуу киин библиотека төрөбүт тыл күнүгэр аналлаах үгэс буолбут «Аман өс» күрээти тэрийэн ыыттылар. Манна 14-30-гар дьэри саастаах ыччат кытыһа.

Кыттааччылар уу сахалыы ыраастык сагаран, толорулар айымньы уобараһын арыһан, сыанаҕа туттан-хаптан, көрөөччүлэргэ санааларын сайаҕас саха тылынан тиэртилэр. Ол курдук, 5 мүн. устата саха, нуучча суруйааччыларын хоһооноруттан уус-ураннык аахтылар, талан ылбыт тиэмэлэринэн иннигэһэ суох санааларын толору эттилэр. Кыайылааһын улахан дьонго Партизантан «Хомус» СК үлэһитэ В.В. Колесов, оҕолорго Намнааҕы гимназия 11 кылааһын үөрэнээччигэ Винокуров Арсен тэһнээхтэрин булбатылар. «Айылбаттан айдарылаах, хомоҕой тыллаах...» аат мунутуур кыайылааһын 1 Хомустаахтан Новгородова Евгения Адамова таһыста.

Бу күн киин библиотека уонна улус хаһыата «Энсиэли» кыттыһан ыыппыт

«Төрүт баайым – төрөбүт ийэ тылым» диэн викторина түмүгэ таһыста. Уопсайа 12 ыйыты бэриллибиттэн, сөптөөх эппиэттэри биэрэн, оскуола оҕолоругар 1 миэстэни 1 Хомустаах орто оскуолатын 7 кылааһын үөрэнээччигэ Петрова Иванна, 2 миэстэни эмиз 1 Хомустаахтан 7 кылаас үөрэнээччигэ Мылаханов Сайдам (уч. А.А. Томская), 3 миэстэни Намнааҕы гимназия 7 кылааһын үөрэнээччигэ Поликарпова Настя ылылар.

Киһэ 5 чаастан Саха сириян үрдүнэн ытыллыбыт «Саха-дьыктаанна» 26 киһи кытыһа.

Олунньу устата «Түүр төрүттээх төрөбүт тылым» диэн сахалыы суругу-бичиги олохтообут С.А. Новгородов төрөбүтэ 125 сылыгар, «Оту уотун оһуора» диэн Ю.В. Потапов-Саргын төрөбүтэ 75 сылыгар, «Саха уус-уран айымньытын түһүлгэтэ» диэн кинигэ быыстапкалара дьон бөлбөмтотун тардыахтара. «Оотой-тоотой оҕолор», «Уус-уран айымньылар», «Эдэр сааспын эргитэн, сэнис сааспын сэгэтэн» диэн тиэмэлэринэн араһан, саха классик суруйааччыларын айымньылары быыстапкаҕа туруорулуннулар.

Анастасия КОРЯКИНА

Редакция ыалдыта

Хапсаҕай өлбөт-сүппэт үөстээҕин кэрэхтээһин, итинэн кэнники сылларга Намтан биллэр-көстөр бөҕөстөр тахсыталаан, республика, бүтүн аан дойдуга даҕаны, хапсаҕайы баһылаабыттарын итэҕэттилэр. Онон кэм ирдэбилинэн «Энсиэли хапсаҕайа» диэн ааттаах-суоллаах республикатааҕы күрэхтэһии олохтонно. Олунньу 11-12 күннэригэр Нам сэлээнньэтин культурнай-спортивнай киинигэр ыраактан-чугастан эдэр, орто саастаах уолан эр бэртэр, итинэн «бэтэрээннэр» дэнэр аҕамсыйбыт дьон соргулаах түһүлгү-дэ күүн көрсөн аастылар. Бу күн хапсаҕай саамай сүмэтэ, чыпчаала – хатыйсан-олуйсан, атахтаан-олордон, атахтата сылдьан утары хамсанан көбүөрү булларан, илииттэн эрийэн умсарыта тардылаах, хапсаҕай халбас харата сымса-сытыы хамсанылардаах, сэргэх хапсыһылар буоллулар.

Күрэхтэһии мунутуур кыайылааҕын быһаарар хапсыһылар 70 киилэҕэ уонна 70-тан үөһэ ыйааһынарга ытылынылар. Бастакы ыйааһына Тааттаттан Игнат Андросов кыайда. Иккискэ Нам бөһөх Игорь Софронеев бастыгынан ааттанна. Онон, намнар, бастакы күрэхтэһиит соргулаах түһүлгүтүгэр ааптыт ааттанан сүөм үрдээн олоробут.

Кыайыһыны аҕалыт бөҕөспүт, Игорь, тустууга РФ, хапсаҕайга СР спордун маастара, аатырар-сураҕыгар «Хагалас хапсаҕайа-2013» 70 кг. кыайыһылааҕа, 2014 сыллааҕы Саха сиригэр норуоттарын спартакиадатын хапсаҕайга 70 кг диэри ыйааһына мунутуур кыайыһылааҕа, ааспыт сыллааҕы республикатааҕы хапсаҕай чемпионатын 80 кг. кыайыһылааҕа, Хорватияҕа ытыллыбыт кумааха тустуу аан дойду турнирын 80 кг. үрүн көмүс призера. Бу 24 саастаах эдэр киһиэхэ элбэх уонна улахан суолталаах кыайыһылар. Ситиһилэр манан эрэ бүппэттэр, мин бу сорҕотун эрэ ааттаатым. Бүгүн Игорь Софронеев биһиги хаһаппыт ыалдыта.

– Игорь, саха ыалын сиэрин, кимтэн киирнээххин, хантан хааннааххын билиһиннэриэн дуо?

– Хотун Бүлүүтэн төрүттээхпин, республика биер саамай кырдыаас куората Бүлүүгэ төрөөбүтүм, онон улааппытым, үөрэммитим, спорка бастакы хардыларбын онорбутум.

– Намга хайдах кэлбиккиний?

– Нам кыһын кэргэн ылан, 2012 сыллаахха манна күтүөттүү кэлбитим. Бу сылтан ыла сыйыбаайа сыстан, чугаһаан, Намы иккис дойду онгостон, улуус сүүмүрдэммит хамаандагыгар киирбитим хаһыс да сыла.

– Күтүөт быһытынан Намы төһө сөбүлээтин?

– Билингитэ, Дьокуускайга олоробут. Бара-кэлэ сылдьабыт. Ол эрэри, манна дьиз туттан олохсуйар былааннаахпыт. «ИЖС» программаҕа киирдибит, онон улуус дьаһалтата, спорт управлениета дьизлэнэрбитигэр тустаах көмө онорон ээрэтигэр үөрэбит, махтанабыт. Дьонун сэргэтин сөбүлээтим, олохсуйарга табыгастаах усуллубуйа барыта баар. Спорт сайдыытыгар улахан үлэ ытыллар диэн көрөбүн. Элбэх табаарыстанным. Онон Нам улуунун сөбүлээтим.

– Спорка маннайгы хардыларгы туһунан кэспит түс эрэ

– Спордуан оҕо эрдэпиттэн дьарыктанабын. Бастакы тренерим В.А. Соловьев этэ. 2006

сыллаахха Дьокуускайга Олимпийскай резервэ училищетыгар үөрэнэ кэлбитим. 2011-2012 сс. Москваҕа ЦСКА-ға баран дьарыктана сылдьыбытым. Тренерим А.А. Софронов этэ. Бэлиэтээн эттэххэ, кини билингити СР инвестиционнай сайдыы уонна предпринимательство министрэ А.А. Софронов аҕата. Чуолан, бу Москваҕа дьарыктаммыт тустууга ньымабын билигин да

тааччылаах. Ыаллыы улуустар сэргээрдилэр, сэргээтилэр. Намна хапсаҕай таһыма үрдүк. Ону республика лидердэрэ Вадим Семенов, Гаврил Слепцов, Василий Винокуров, Кузьма Сивцев уо.д.а. күүстээх, кыахтаах, талааннаах бөҕөстөр дакаастыыллар. Маннык таһымнаах күрэхтэһиилэр инникитин оҕолорго ытыллылар буоллар, кыра саастарыттан маастарыстыбала-

феевы, Сэмэн Сэмэнэби, Рустам Прокопьевы бастыгынарга ааттыбын. Оттон утарсааччыларым Чурапчыттан Константин Власов күүстээхтик хапсар. Дьааныттан Роберт Сидоровы кыайыт киһи. Итинэнэ Уөһээ Бүлүүттэн бөҕөстөрү кэтэһэбин. Дьингэ, бары да үчүгүйдэр, кими да чорбоппопун, бары тэнгэр. – Салгыы эйигин ханнык түһүлгэ күүтэрий?

ЧАХЧЫ – КҮНДҮ КҮТҮӨТ!

тута сылдьабын. Тренерим сөптөөх ньыманы, хапсаҕайга чугас тустууну туруоран биэрбит эбит диэн, билигин киниэхэ махтана саныбын.

– Улахан таһымнаах күрэхтэһилэргэ кыттар бөҕөс быһытынан сыаналаатаххына, «Энсиэли хапсаҕайа» хайдах тэрилиннэ?

– Күрэхтэһии таһыма үрдүк, тэрээһиннээх. Элбэх кыт-

ра үрдүү, хапсаҕай кистэлэнэригэр уһуйууллоу этилэр. Дьингэ, хапсаҕай оҕолорго олус барсар, оҕо сааһыттан бу көрүгү баһылаабыт киһи ситэн баран, тустуу ханнык баҕарар көрүгэр ситиһилээхтик киирсин сөп.

– Хапсаҕайдыттартан кимнээҕи холобур онгостонун? Утарсааччыларын кимнээҕий?

– Республика ааттаахтара Юрий Старостины, Увар Тимо-

– Кулун тутар 24-25-26 кк. хапсаҕайга республика чемпионата ытыллылар. Бу түһүлгүэ ситиһилээхтик кыттан, Манчары Баһылай спартакиадатыгар путевка ылыы – быйылгы сүрүн сыалым-соругум.

– Игорь, кэспиттин иһин махтанабын, ситиһилэри баҕарарбын.

Кэспэттэ Лена НОГОВИЦЫНА

Барашков Мохсоҕоллоро

Сахатын сиригэр, Нам улуунун, чуолаан, Саха государственнай университетигэр 1981-1986 сылларга үөрэнэр кэмнэригэр хайыһар спордугар дуорааннаахтык ааттаппыт, «Барашков Мохсоҕоло» Виктор Герасимович Рожин буолар. Кини 1960 сыллаахха «уулуу кириэн иһэн тоһуттар томороон тымныны тулуйбакка, бургунас оҕус муоһа булгу тостон түһэр» тохсунньу 21 күнүгэр Сунтаар улуунун Элгээйи бөһүөлүгэр төрөөн күн сиригэр көрбүтэ. Төрөөбүт ыйа этэринини, булгуруйбат модун санаалаах эрэллээх атас-доҕор буолар. Үөдэй орто оскуолатын 1977 с. бүтэрэр. Тихоокеанскай флотка үс сыл сулууспалыыр. СГУ зоотехник салаатын 1986 с. үөрэнэн бүтэрэр. Биригэдииртэн саҕалаан, совхоз кылаабынай зоотехнигынан, сабиэт председателинэн, «Үөдэй» совхоз директорынан, онтон бочуоттаах сынныаланна тахсыр диэри Үөдэй-Хомустаах-Партизан ОДьКХ-тын начальнигынан эңкилэ суох үлэлиир. Аан бастаан Үөдэй орто оскуола аатыттан 1976 с. улууска чемпион буолар.

«Биһиги уолбут Бииктэр» дэтэн, үөдэйдэри

Улуус нэһиликтэригэр

Олунньу 17 күнүгэр Хатырык нэһилиэгин дьоно-сэргэтэ сахалыы таҕастаах олохтоох спорт саалаҕа үөрүүлээх, долгутуулаах тэрээһиннэ муһуннулар. Саха омук сайдар тосхолунан, билингити кэм кэрдиитинэн, олорор олохпут онкулун төрүт

нан сылдьыбыт — бу улахан ситиһии буолар.

XXVII үйүөҕэ диэри үһүйээн кэпсириинэн, билингити Энсиэли биһин ууһуттан Дэпси Дархантан тэнийэн Нуоҕу биһин ууһа Хатырыкка олоробут. 1637 сыллаахха «Хатырык буолаһа» диэн сурукка киир-

ӨБҮГЭ СЫЛЫН АРЫЙЫЫ

өбүгэбит тыһын чугаһатан, аҕа баһылык А.М. Пинигин тохсунньу 20 күнүгэр 7/1 №-дээх уураабынан, 2017 сылы Хатырык нэһилиэгэр Өбүгэ сылынан биллэрбитэ. Ол чэрчитинэн, нэһилиэк иһинэн «Өбүгэ быстыбат ситимэ — сайдыы тускулун олуга» бырайыак онгоһуллан (ааптар — «Сайдам» сынныалан киһи дир. А. Ефремова) үлэтин саҕалаан эрэр.

Билингити кэмгэ хас биридди киһи өбүгэтин үтүө суолтатын утумнааһына биһиги сайдыыбит тосхоло буолар. Айыы айылгыта (духуобунай культура) билингити кэм ирдэбилэ буоларын бары өйдүүх тустаахпыт. Маны сэргэ, төрүттэрибит олонор ааспыт олохторун, үтүө үгэстэрин, майгыларын, тыһыннарын саҕа кэми кытта холбуур ситимэ буолар. Нэһилиэк айылгыта хас биридди дьиз кэргэнтэн, кини күннээҕи үтүө үгэстэригэр, онтон сайдыыта, уйгутун тустуута (экономикатын сайдыыта) — хас биридди киһи эйиһилээх айымныгыттан, үлэтиттэн быһаччы тутулуктаах. Билингити үтүрүһүүлээх, мөккүөрдээх, киириилээх-тахсылаах кэмгэ бэйэ туругун алдыаппакка, тус бэйэни харыстанан, ис холкубутун булуан, дьобурбутун арынан, тастан киирэр араас быһыыга-майгыга ылларбакка, бөҕө туруктанан ис кыахытын ары-

битэ. Номох этэринэн, Хатырыктаах Санньылаҕа диэн ойуун аатын үйэтитэн Хатырык диэн буолбут. Хатырык сиригэр-уотугар гүөрт ара ууһа, аҕыс ийэ ууһа олоруттар. Чаҕы: Прядезниковтар, Суздаловтар, Тереховтар төрүттэрэ. Баҕарах Хагалас ууһуттан Аммосовтар, Уваровскайдар, Охлопковтар тэнийбиттэрэ. Дьаканаан аҕа ууһуттан Куличкиннар, Поповтар, Сыгыһаах аҕатын ууһуттан Охлопковтар, Кутуковтар, Прокопьевтар үөскээбиттэрэ. Остуоруйа быһынын сэгэтэн, удьор өбүгэлэрибит сырдык кэриэстэрин ахтаммыт ыһырыылаах ыалдыттар А.С. Артемьев — Кулан, саҕа кэм айылгыты арыһааччы, сахалыы тыһыны тарҕатааччы уонна С.П. Афонскай арчы, алгыс сиэрин-туомун ыттылар. Бу долгутуулаах тэрээһингэр «Кэскил» оҕо сайдар киһинин оҕолоро хомуска оонньоотулар, олонхолоотулар. «Кэрэчээнэ» дьаһыла-саад кырачааннара чабырҕахтаатылар. Муштубут нэһилиэкпит дьоно-сэргэтэ, «Оһоухай» түмсүү (сал. М. Пинигин) кыттылаахтара саха үтүө үгэһинэн оһоухайдаан, Өбүгэ сылын арыйдилар.

Альбина КУЛИЧКИНА, хаһыат общественнай корреспондента

БИҢИГИ УОЛБУТ – БИИКТЭР

диэн мань этэр буоллактара уонна туран диэн — ылар да, почтанан ытан, мөһөөх уон солкуобайга баян сакаастыыр. «Өлүү түбэлтэлээх — быстар былаах» диэбит курдук сакаас толоруллан кэлэр. Ол саҕана ыйдааҕы орто хамнас - мөһөөх. Ийэтэ барахсан оҕотун баҕа санаатын толорон, ис да киирэн туран, уолун баҕа санаатын толорор.

Дьэ, ити курдук, бэйэтэ баҕа санаатынан дьарыктанан, Бииктэр сыанаттан түспэт баянист ааттааҕа буолар, өссө дьиктилэр, түгэннэр суруллан сырдатыллан тахсыахтара...

Бу турар-олорор уоланнар ортолоругар «Барашков Мохсоҕоллорун» икки эр бэрдин дьүһүннэрэ-сэбэрэлэрэ бааллар. «Мохсоҕоллор» толору ааттарын-суолларын таба этиг. Бэйэтин аатын-суолун, хантан киирнээҕин, хантан хааннааһын хаһаан да этиэхтээх, ол ирдэнэр. Бастакы сөпкө эппиэккэ төлөпүнүгэр биер тыһыныча (1000) харчы угуллуоҕа, дьэ, онон кытаатын! Сөптөөх эппиэккитин 89141092634 нүөмэргэ эрийэн этиг.

Р. СИВЦЕВ, 1 Хомустаах

үөрдэр. Бииктэр биер айылҕаттан бэриллбит сүдү талаана — баянист. Оҕо сылдьан, бара сатаан, утута сытар быраатын атабын тарбахтарын баян кнопка тимэхтэрин курдук санаан оонньуу үөрэнэр. «Баҕалаах маска ыттар»

**Лука Николаевич Турнин
100 сааһын көрсө**

Сахабыт сириин Таатта-тыгар улахан талааннаах киһи төрөөн, олон ааспытта. Ол Лука Николаевич Турнин - дэгиттэр талааннаах буолан, элбэх уус-уран фестиваллар көрүүлэригэр кытта, киэн сирдэринэн сылдыбыта, үгүс сэнээриини ылбыта.

Саха хомуһун аята республика уус-уран айымньы сайдытыгар киллэрбит сүдү кылаатын ааҕан сиппаккин. 1990 с. ахсынньы 1-2 күннэригэр Норуот айымньытын уонна культурнай-сырдатар үлэҕэ методическай киин хомус уустарыгар С.И. Гоголев Амынныты бириинигэр хомуска оонньооччуларга конкурс түмүк көрүүлэрин ытар. Конкурс сыала суруллубут этэ. Ити биллэрини тутан баран, мин оччолорго 27 кыттааччылаах, 5-10 кылааска үөрэнэр оҕолордоох «Эрэлчээнэ» дьэн ансамбылы салайар этим. Концерттарга, фестивалларга кыттар этибит. Ити конкурс биллэриитин истэн баран, кыттарга санаммытым. Оччолорго культурпросвет мас дьэитигэр Хомус музейа баара, онно конкурс буола турара. Жюри бараары аҕай турдагына көрдөһөмүт: «Биһигини, баһаалыста, истин эрэ», - диэ биһитигэр истибиттэрэ уонна хоско киирэн муньахтаан баран, хайбаабытара уонна Грамота туттарбытара: «Норуот айымньытын киинин директора С.В. Хон уонна Норуот творчествотын ассоциациятын председ...

**М.К. Аммосов төрөөбүтэ
120 сылын көрсө**

Олунньу 15 күнүгэр ветераннар сэбиэтэрин тэрийитинэн, Нам улуугуар үһүлүччүлөөх политическай деятель М.К. Аммосовка аһаммыт сый аһыллытын бэлиэтиир үөрүүлээх түгэн буолан ааста.

Тэрээһини сэбиэт председателэ С.Д. Кобякова кирири тылын аста. Софья Дмитриевна бу сый ветераннар сэбиэтэрэ тугу, хайдах үлэлиэхтээгин кэпсээтэ. 2017 сыл Нам улуугуар уонна Дьокуускайдааҕы ХИФУ-га М.К. Аммосов сыйынан биллэриллибитин иһитинэрдэ.

Үөрүүлээх муньааха М.К. Аммосов сиэн аймаҕа Я.Е. Корякина, Хатырык музейин төрүттээчилэртэн биридэстэрэ ытыктабыллаах М.Н. Попова уонна С.И. Попова кыттыны ыллылар, ахтыы оҕордулар.

Светлана Ивановна Попова «М.К. Аммосов олоҕо, үлэтэ, ыччаттара» дьэн иһитинэриитигэр манньк кэпсээтэ: «Максим 1923 с. Раиса Цугельдын ыал буолан, өйөһөн-сүбөлөһөн, боростуойдук тэринэн олохтооттара. 3 кыыс оҕону күн сириин көрдөрбүтэрэ. Улахан оҕолоругар Аэлитаҕа Алексей Толстой «Красная ночь» айымньытын геройун, иккис кыыстарыгар Янаҕа Дьяаны күүстээх сүүрүктээх өрүһүн, Ленаҕа киэн-холку көбүстээх буоллун дьэн, Саха сириин саамай улахан өрүһүн аатын биэрбиттэрэ олохторун тухары сирдэбит буолбута. Кыргызтар түтө, көнө майгылаах, киэн биһилээх-көрүүлээх дьон буолбуттара, наука чыпчаалыгар ыттыбыттара. Максим Кировиһи тутан баралларыгар көргөнэ оҕолорун ыт уйатыгар саһыаран, Москваҕа күрөспүтэ. Бэйэтэ өр сылларга өстөөх көргөнэ аатыран, элбэх эрэий көрсүбүтэ. Кыргызтар оскуола үөрэнэр сылларыгар сирэй-харах аннылыбыттар. Үчүгэйдик үөрэнэрин үрдүнэн Аэлитаны оскуоланы ыспараапканан бүтэртэбиттэрэ. Кан-

**САХА ХОМУҦУН
АҢАТА**

дателэ И.Е. Алексеев — Хомус Уйбаан. Дьокуускай к. ахс. 1990 с. граммота копиятын ытытабын. Биһиги үөрүөхпүт иһин, улуу хомусчут Л.Н. Турнин бириинигэр хомус тардытытын бириинигэр кыттан турабыт. Хомус аҕата Л.Н. Турнин төрөөбүтэ 100 сылыгар анаан ахтыы оҕордум. Муньахтаан баран, хайбаабыттар, грамота биэрдиһэр. Ол кэмнэ Илья Дорофеевич Винокуров — Чабылдан уола, фотожурналист Артур Ильич Винокуров, атын хомусчуттары хаартыскаҕа түһэрэ сылдыар этэ. Биһиги эмиэ тутта баттаһан, училище кириэлиһигэр хаартыскаҕа түспүпүт. Ол бу баар: 1990 с., ахсынньы 2 күнэ, «Эрэлчээнэ» ансамбыл.

Бу хомусчуттарбын 2-с кылаасан саҕалаан, хомуһу тардарга, оһуохайдыырга, тойуктуурга үөрөспүтүм. Бу уолаттары 5-кэ үөрэнэ сырыттаһарына улахан кылаас кыргызтарын кытта холбоон оонньотон кытыннарбытым. Онон «Эрэлчээнэ» ансамбылга сылдьан хомуһу тардарга миэхэ үөрэммит оҕолорум, баһаалыста, олунньу 13 к. күнүс 12.30 ч. телевизор иннигэр олонор, улуу хомусчут Л.Н. Турнин төрөөбүтэ 100 с. аналлаах республикаҕа күргүөмүнэн хомуһу тардыыга кыттаргытыгар ынырабын.

**А.Е. ГУЛЯЕВА,
Саха республикатын
үөрэҕириитин ситимин
бачуоттаах ветерана**

**ОЛОБУН ДЬОННО
АНААБЫТА**

дидатскайын хас да сый сүгүн көмүскэпэтэхтэрэ. 10 сааһыттан, аҕатын гута кэбиттэриттэн, сүрээһинэн ыалдыбыта, таптыыр киһитэ өстөөх кыһа буоларын иһин тапталыттан акаастаммыта. Олоҕун барытын 2 кыра балтын улаатыннарарга, үөрэхтээх дьон буолалларыгар анаабыта. Раиса 1944 сылга диэри көргөһүн хаайыыга сытар дьэн ас таһара. Олоҕун бүтэһик күннэригэр диэри Максимга эрэллээх көргөн буолбута».

Мотрена Николаевна Попова: «М.К. Аммосов Саха сиригэр научнай экспедиция тэрийиитэ, түмүктэрэ» дьэн дакылаатыгар бэрт сонун иһитинэриини оҕордо: «Максим Кирович, баара суох, 25-26 сааһыгар хаһан да чинчийиллэн көрбөтөх Саха сиригэр Россиятааҕы научнай академия учуонайдарын болҕомтотун тарпыт үһүлүччү үтүөлөөх. Ол курдук, 391 ый устата 386 киһилээх 10 этэрээт 130 тыһ. биэрэстэни кэрийэн, араас салааларынан араһсан, сүҥкэннээхэй чинчийэр, 9 член-корреспондент, 30 профессор, 246 научнай үлэһит Саха сирэ салгыы хайдах сайдыахтааҕын, туох тутуулар, үлэлэр барыахтаахтарын торумнаабыттара. Метеорологическай станциялары, аэро-

дромнары тутуу, куораттар, промышленность, тыа хаһаайыстыбата, үөрэх, доруобуйа эйгэлэрэ сайдыларыгар этии киллэрбиттэрэ. Олохтоох кадрды иити боппуруоһа болҕомто киинигэр турбута. Чинчийилэр түмүктэринэн 5, 10, 15, 30 сыллаах быллааннар торумнамыттара. Ити курдук чабылхай уолбут Максим научнай үлэни атагар туруоран, дойдубутун сайдыыга аҕалыта», - дьэн кэпсээһэ мустубут дьон сэнгээриитин ылла.

Яна Егоровна Корякина биридудулаахпыт И.И. Суздалов көргөһүнэн «Хатырык дьонун төрдө-ууһа» дьэн киингэни суруйан, М.К. Аммосов төрүттэрин үөрэтиигэ сүҥкэн кылааты киллэрбитин аһынна, биһигин аймахтарын түмүүгэ, нэһилиэстибэлэрин ыччакка тиэрдэр сорукутааҕын бэрт тийимтиэ гына кэпсээтэ.

Салгыы «Иэйии» кулууп чилиэннэрин күүһүнэн сэргэх кэнсиэргэ М.К. Аммосовы уруйдуур-айхаллыыр ырыа ыланна, үҥкүү үҥкүүлэһэнэ, хоһоон этилиннэ.

Ытык кырдыаҕастар чабылхай уолбут Максим олохтооһун, үлэтин-хамнаһын ыччакка тиэрдэр үтүө сорукутаахтар.

Анастасия КОРЯКИНА

Спорт — дьулуур, спорт — тулуур

**ТҮӨРТ КЫҢЫЛ КӨМҮС,
ИККИ ҮРҮҢ КӨМҮС**

Ааспыт өрөбүллэргэ Мэнгэ Хаҥалас улуугун Майа сэлиэннэтигэр спорт маастара Андрей Павлов сырдык кэриэһигэр аһаммыт өрөспүүбүлүкэтээҕи уолаттарга уонна оҕолорго кикбоксаҕа (фулл-контакт) күрэх буолан ааста. Бу күрэххэ З.П. Саввин аатынан Үөдэй орто оскуолатын 8 уол ситиһилээхтик кыттан кэллэ. 4 уол кыһыл көмүс мэтээл хаһаайытара буоллулар, ол курдук: Босиков Тиит, 7 кылаас, Барашков Дархан, Баранская Василий, Эверстов Афанасий, 11 кылаас үөрэнээччилэрэ, тэҥнээхтэрин булбатылар. Маны таһынан Сергеев Алек-

сей, Лебедев Валерий, 11 кылаас үөрэнээччилэрэ, икки үрүн көмүс мэтээлгэ тигистилэр. Уолаттары уопуттаах тренердэр, норуоттар икки ардыларынааҕы кылаастаах спорт маастара, Европа уонна Аан дойду вице-чемпиона Уйусхан Анатольевич Барашков, боксаҕа спорт маастарыгар кандидат Борис Борисович Барашков ситиһилээхтик дьарыктаанна, салгыы Дальнай Востокка күрэхтэһэ барарга бэлэмнэнэллэр. Уолаттарбыт кыайыы көтөллөөх кэллэлэригэр баҕа санаабытын тиэрдэбит.

**АНГЕЛИНА ПОСЕЛЬСКАЯ,
11 кыл. үөрэнээччитэ**

Сокуону билиэххэ, тутуһуохха уонна туһаныахха

**КЫҤАЛҒАЛААХХА
ЧОПЧУ КӨМӨ**

Россия үрдүнэн «О бесплатной юридической помощи в Российской Федерации» дьэн федеральнай сокуон үлэлиир. Бу сокуон чэрчитинэн Саха сиригэр дьонно босхо юридическай көмөнү оҕорууга араас хайысхалаах үлэлэр ытыллаллар.

Бийыллыбыт сокуон чэрчитинэн, «Ассоциация юристов России» Россиятааҕы общественной тэрилтэ Саха сиринээҕи салаатын иһинэн Нам улуугун ассоциацията уонна «Правовая помощь Намцы» дьэн тэрилтэ үлэтин саҕалаата.

«Ассоциация юристов России» туһунан этэр буоллахха, Нам улуугунааҕы салаа ааспыт 2016 сыл сэттинни 11 күнүгэр тэриллибит. Ол тэрээһингэ «Ассоциация юристов России» Саха сиринээҕи салаатын председателэ А.Н. Ким-Кимэн кыттыны ылбыта. Намга председателинэн Нам улуугун баһылыгын солбуйааччы, юрист идэлээх Степанов Николай Николаевич талыллыбыта.

Онтон ыла элбэх тэрээһин, араас хайысхалаах үлэ барда. Автономнай коммерческайа суох «Правовая помощь Намцы» дьэн тэрилтэ директорунан Д.С. Жирков талыллына.

Нам улуугун юристарын түмэр үлэ барда. Ол курдук суут үлэһиттэрэ, адвокаттар, милисийэ ветераннара, тыа хаһаайыстыбатын салаатыгар үлэлиир юристар, муниципальной сулууспалаахтар ассоциация чилиэннэрэ буоллулар.

«Правовая помощь Намцы» АНТ «1 Хомустаах нэһилиэгэ» уонна «2 Хомустаах нэһилиэгэ» МТ дьаһалтаны кытта биригэр үлэлэһиитэ Сөбүлөн түһэрсэн, нэһилиэктэр олохтоохторугар босхо көмөнү саҕалаата.

Специалистар 3 бөһүөлөгүнэн сылдьан, үрдүкү кылаас оҕолорун кытта көрүстүлэр. Үөрэнээччилэргэ Россия уонна Саха сирин сокуоннарын – Конституцияларын баһаыанналарын билиһиннэрдилэр, юридическай иһитиннэриилээх листери, буклеттары биэрдилэр. Ону таһынан, нэһилиэнньэҕэ нолуогабай, пенсионнай сокуоннары ырытан, быһааран биэрдилэр.

Биригэр үлэлэһэр партнердарданньыт. Олор истэригэр улуустааҕы киин библиотека иһинэн үлэлиир быраап информациятын киинэ, пенсионнай фонда, улуустааҕы ис дьыала отдела, сокуоннай саастарын ситэ илик оҕолору кытта үлэлэһэр комиссия бааллар.

Аны мантан ыла, Нам улуугун дьаһалтатын дьэитигэр кыһалҕалаах дьону консультациялыыр кабинет баар буолла (оптуоруньукка, чэпиэргэ 9 чаастан 11 чааска диэри). Ассоциация чилиэннэрэ уоһа «Правовая помощь Намцы» АНТ үлэһиттэрэ граждаскай быраапка сыһыаннаах юридическай сүбэ-ама биэриэхтэрэ, процесуальнай докумуоннары толорорго көмөлөһүөхтэрэ, граждаскай интэриэстэрин көмүскээн, суукка кыттыахтара.

Д.С. ЖИРКОВ, «Правовая помощь Намцы» АНТ директора

«01» сэрэтэр

БАҤААРТАН СЭРЭНИҢ!

Ааспыт сылга Нам сэлиэннэтигэр 2 баһаар бэлиэтэммит эбит буоллаҕына, үүмүт сыл 2 ыйыгар номнуо 4 баһаар буолла. 23 №-дээх Намнааҕы баһаарынай сулууспа иһитиннэриитинэн, былырын 3 чааһынай гараж, 1 массына умайыт эбит буоллахтарына, бийыл 2 гараж, 2 чааһынай дьэ баһаартан эмсэҕэлээтэ. Сүрүн биричиинэлэринэн уот ситимэ уонна уокка холбоһор тэриллэр буолаллар.

РФ 21.12.1994 с. 69 №-дээх Федеральнай сокуонугар олоҕуран, нэһилиэнньэни баһаартан сэрэтэр сыаллаах, олунньу ыйга Ленскэй нэһилиэк территориятын иһинэн баһаартан сэрэхтээх буолуу ыйа биллэрилинэ. Бу туһунан «Ленскэй нэһилиэк» МТ баһылыгын А.Г. Новгородов олунньу ый 2 күнүнээҕи 4-64 №-дээх дьаһала табыста.

23 №-дээх Намнааҕы баһаарынай сулууспа үлэһиттэрэ, элбэх квартиралаах дьэилэр управляющей компаниялар уонна «Ленскэй нэһилиэк» МТ специалистара састааптаах анал хамыһынай тэриллэр, араас хайысхалаах профилактическай үлэлэр быһаарыа киридилэр. Ол курдук, хас биридди чааһынай уонна элбэх квартиралаах дьэилэр паспорттара оһуулар, үөрэх тэрилтэлэрин оҕолоругар, үлэһиттэригэр сэрэтэр үлэлэр, анал листовкалары, брошюралары олохтоохторго тарҕатыы, баһаартан сэрэтэр анал иһитиннэрэр стендэлэр оһуулааллар, дьэилэринэн рейдэлэр бара тураллар. Маны таһынан, баһаартан сэрэтэр баннердары ыйааһын, анал профилактическай видеоролик уһулуута, киэн эйгэҕэ тарҕаныта, үлэтэ суох дьонно баһаартан сэрэхтээх буолуу иһитиннэриитин үһүс көлүөнэ оскуолатын нөҕүө ытыты, баһаартан сэрэтэр автономнай сигнализациялары ылынар туһунан олохтоохторго сүбэлэр, кэпсэтиилэр, о.д.а. үлэлэр быһаанынан барыахтара.

Хас биридди киһи, ыал өйдүөхтээх! Көрүүтэ суох итигэр тэриллери холбоһун, алдыаммыт электроприбордары туттуу, оҕолор испиискэлэринэн оонньоонуннара, оҕолору көрүүтэ суох хаалларыы, эргэ электропроводтар - бу барыта баһаар биричиинэтинэн буолуон сөп.

Хас биридди киһи, ыал билиэхтээх! Баһаар түгэнигэр 01, сотовый телефонтан 101 №-гэ эрийэбит.

А.И. СЛЕПЦОВА, «Ленскэй нэһилиэк» МТ специалиһа

Спорт — дьулуур, спорт — тулуур

Олунньу ый 3-5 күннэригэр улуустан саалаан республика-ба тийэ элбэх күрэхтэһиилэр буолан аастылар. Итиннэ барытыгар улууспут спортсменна актыбынай кыттыны ылылар, кэккэ ситиһиллэннилэр. Ол курдук, Чурапчыга гирээз федерация кубогар Окоемов Иннокентий бэйэтэ ыйааһынарга бастаата, уолаттарга Егоров Алгыс иккис миэстэ буолла. Хамаанданан: Чурапчы — I м., Мэнэ Хагалас — II м., Уус Алдан — III м. Нам ситиэ суох хамаанданан киирсэн, үс ийигэр киирбэтэ.

Олунньу 3 күнүгэр Дьокуускай куорат «Самородок» СК до-руобуйаларынан хааччактаах дьонно «По жиму лежа» республика чемпионата буолан ааста. Манна Нам улуунуттан 4 спортсмен кыттыбыттан, үһэ мэтээли ылары ситистилэр. Кэрэ аңардарга Соловьева Маргарита — II м.; эр дьонно: Халдеев Иван — I м.; уолаттарга: Петухов Юрий — II м.

Олунньу ый 3-5 күннэригэр «Хагалас хапсаҕайа» күрэх буолан ааста. Күрэхтэһии үбүлүүһүнэн уонна Манчаары ооньууларынан сибээстээн, 400-тэн тахса хапсаҕайдыт мустан, иэмэх талах курдук икки күнү быһа силиктэстилэр. Уннуктаах үһүн киирсии кэнниттэн бэрди бэрт баһыйда, үчүгэйи үчүгэй бүдүүттэ. Ол курдук, Намтан эр дьонно: 90 кг (39 кыттааччыттан 9 спорт маастара) Софронеев Игорь —

III м.; ветераннарга: 90 кг (14 кыт. 5 с/м.) — Румин Александр — I м. Бу ыйааһынага 40-ун сана туолан, ветеран аатын ылан туста сылдьар, «Дыгын ооньууларын» 7 төгүллээх чемпионун Иван Белолобскайы III-с миэстэ тэпчилэр.

Бу кэнниттэн эстэр, сылайар диэни биллэмэт, быстыбат тыҥалаах, өһүллүбэт күүстээх 16 республика ааттаахтара «Аан Дархан» аатын былдыһа көбүөргэ табыстылар. Дьэ, баллартан барыларын сабырыталаан, түмүктүүр хапсыһыга Үөһэ Бүлүүттэн Увар Тимофеев уонна Намтан Игорь Софронеев табыстылар. Уһун сырлалланнаах киирсии кэнниттэн сэрэтинэн кыйыһыны Увар Тимофеев ситистэ.

Олунньу 3-5 күннэригэр Дьокуускай куорат 5 №-дээх ДЮСШ спортсаалатыгар сэри толоонугар баран охтубут 5 ини-бии Оллооновтар бириистэригэр буулдунан ытыгыга республика күрэхтэһиитэ буолан ааста. Барыта 20 хамаанда, 250 чулуу, кыраҕы харахтаахтар мустан илин-кэлин түһүстүлэр. Нам улуунуттан 10-тан тахса спортсмен кытынна.

Кыргыттарга Семенова Миленна — I м., уолаттарга Лугинов Игорь — III м., кэрэ аңардарга Эверстова Күннэй — III м., ветераннарга Сокольников Валентина, Сокольников Владимир V м. буолары ситистилэр. Бэстилиэтинэн ытыгыга Эверстов Семен үһүс миэстэ буолла. Бу көрүнгэ бастакытын улахан күрэхтэһиигэ кыттыбыт Новгородова Акулина куһаҕана суох түмүгү көрдөрөн, инникитин

күүскэ дьарыктаннаһына, элбэх күрэхтэһиилэргэ кытыннаһына, үгүһү ситиһиһи диэн эрэли хаалларда. Уопсай түмүк маньык буолла: Дьокуускай — I м., Хагалас — II м., Үөһэ Бүлүү — III м., Нам — IV м.

Олунньу 5 күнүгэр КСК манеһыгар улуус комплекснай спартакиада тын чэрчитинэн, чэпчэки атлетикага улуус чемпионата ытыгытынна. Күрэхтэһиигэ нэһиликтэртэн 12 хамаанда 250 быһый атахтаахтар илин-кэлин түһүстүлэр. Күрэх 10 дистанцияга буолла, онтон эстафета ытыгытынна.

КИК-БОКС САЙДАР

Саамай кылгас түргэн 60 м сүүрүүгэ кыргыттарга: Антипина Оксана (Хатын Арыы) 8.14 — I м., Намылова Евгения (Нам) 8.40 — II м., Гуляева Алия (Нам) 8.41 — III м. Уолаттарга: Гоголев Алекс (Хатырык) 7.18 — I м., Иванов Уйгулаан (Хамаҕатта) 7.22 — II м., Егоров Айсен (Нам) 7.50 — III м. Дьахталларга: Сидорова Айтина (Нам) 8.40 — I м., Осипова Сардаана (Хатын Арыы) 8.50 — II м., Попова Диана (Хамаҕатта) 8.75 — III м. Эр дьонно: Попов Владик (Модут) 6.84 — I м., Чупров Михаил (Нам) 6.93 — II м., Кутуков Алексей (Нам) 7.12 — III м.

2000 м сүүрүүгэ кэрэ аңардарга: Осипова Сардаана (Хатын Арыы) 7.27.67 — I м., Попова Диана (Хамаҕатта) 7.59.90 — II м., Игнатьева Ирина (Нам) 8.36.14 — III м. Эр дьонно: Флегонтов Сандал (Нам)

9.48.07 — I м., Дьяконов Эдуард (I Хомустаах) 10.07.73 — II м., Васильев Степан (Модут) 10.36.15 — III м. Ветеран дьахталларга: Еремеева Сардаана (Нам) 9.07.67 — I м., Ефимова Людмила (Үөдэй) 10.17.32 — II м., Тарабукина Евдокия (Хамаҕатта) 10.51.99 — III м. Ветеран эр дьонно: Иванов Роман (Хатырык) 11.06.00 — I м., Бурнашев Семен (Нам) 12.23.45 — II м., Яковлев Александр (Үөдэй) 12.29.85 — III м. Эстафетага: Нам (40) — I м., Хамаҕатта (34) — II м., I Хомустаах (30) — III м. Күрэхтэһии түмүгүнэн, уопсай түмүккэ: 215 Нам — I м., 194

ба оонньоотулар. Түмүккэ кэрэ аңардарга: РСДЮСШ, «Сахателеком», пенсионной управление — I м., киин балыһа, лесхоз — II м., 2 №-дээх орто оскуола, үөрэх управлениета — III м. Эр дьонно: ОГПС, 1 №-дээх орто оскуола — I м., НПК, РЭС — II м., дьаһалта — III м. Уопсай түмүккэ: НКТЭ — I м., РСДЮСШ — II м., 2 №-дээх орто оскуола — III м.

Олунньу 3-5 күннэригэр Мэнэ Хагалас Майатыгар кик-боксинга Андрей Павлов кэриэһигэр республика күрэхтэ-

Хамаҕатта — II м., 167 I Хомустаах — III м.

Олунньу 3-5 күннэригэр Тааттага волейболга республика күүстээх күрэхтэһиитэ буолан ааста. Республика улуустарыттан 11 хамаанда 100-тэн тахса спортсмен кытынна. Бу күрэхтэһиигэ Нам улуунуттан Хамаҕатта хамаандата баран оонньоото. Түмүккэ: Чурапчы — I м., «Аргыс» (Дьокуускай) — II м., Хамаҕатта — III м.

Олунньу 3 күнүгэр КСК-га, НПК-га волейбол күнүгэр аналлаах «Лидер» МАУ ЦС салалтатынан тэрилтэлэр икки ардыларыгар волейболга күрэхтэһии буолан ааста. Ленскэй нэһилик тэрилтэлэриттэн 10 эр киһи, 10 кэрэ аңар, барыта 160 спортсмен кытынна. Кэрэ аңардар КСК-га, эр дьон НПК-

һиитэ буолан ааста. Республика улуустарыттан 6 хамаанда 87 спортсмен кытынна. Нам улуунуттан 10-тан тахса боксанаан, кик-боксанаан дьарыгыгар уолаттар кыттан, үчүгэй киирсиини көрдөрөн, Үөдэйтэн 3 уол чемпион үрдүк аатын сүктүлэр. Ол курдук, Барашков Дархан, Босиков Тит, Эверстов Афанасий бастакы миэстэлэри ылылар. Корякин Тамерлан (Нам) — I м., Попов Вова (Нам) — II м., Габышев Руслан (Нам) — II м., Сивцев Ариан (Нам) — III м., Винокуров Слава (Нам) — III м., Гуляев Айтал (Нам) — III м., Дорфеев Кирилл (Нам) — III м. Хамаанданы тренердэр Черноградский Дмитрий (Нам), Барашков Денис (Үөдэй) илдьэ сырыттылар.

И. УВАРОВСКАЯ — КҮРҮЛГЭН

Бу- интэриэһинэй

2017 сыл «Чолбон» сурунаал маннайгы нүөмэригэр «Кэриэс туолуута» диэн Новосибирскай куорат олохтооҕо Иоган Максимов, СССР атомнай промышлениһын уонна өҥнөөх металлургиятын ветерана, техникскай наука кандидата суруйбут ыстатыйатын ааҕан, кини Кыра Хабырыыс сиэнэ буоларын биллим. Кыра Хабырыыс - Саха сиригэр биһир биллэр суруйааччытын, 38 сааһыгар хараҕа суох буолан баран, «Маарыкчаан ыччаттара» диэн улахан романы суруйан, «Саха Островскайа» диэн ааттаммыт Сэмэн Степанович Яковлев - Эрилик Эристин кыра быраата буолар.

Гаврил Степанович Яковлев - Кыра Хабырыыс сэбиэскэй былаас олохтоһууга ревком председателинэн талыллан, байдар утары сорунуулаахтык охсуһан, дьадаҥыларга сири түгэтии үлэтин күүскэ ыһыптын иһин 1922 сыллаахха бандьыттар тутан ылан кыылы кырбаан өлөрбүттэрин билэн, убайа Эрилик Эристин «Кэриэс туолуута» диэн саха дьонно хаһан да бу төлөннөөх сүрэхтээх, дьоллоох олох туһугар олоһун толук уурбут эдэр киһини умнубаттарын туһугар, кини сырдык аатын өрүүтүн үрдүктүк тутан үйэтитэллэригэр бу сэхэни суруйбута. Кыра Хабырыыс олоҕо 28 сааһыгар сарбыллыбыт. Кини кэргэнэ Марфа Игнатьевна Ноева диэн 1926 сыллаахха «испанка» гирипкэ ыалдыан өлбүт. Соҕотох кыыстарын Ольганы үтүө дьон саһыаран, кыл мүлчү тыһынаах хаалларан, кэлин Ольга Гаврильевна кэргэн тахсан, сэттэ оҕону күн сырдыгар көрдөрөн, Кыра Хабырыыс сиэнэринэн, хос сиэнэринэн үйэтэ уһаан аатын ааттата турдаҕа, ол иһигэр ыстатыйа ааптара Иоган Максимов. Ольга Гаврильевна аратын Кыра Хабырыыс 100 сааһын көрсөр күн баҕатын толорон баран, 1994 с. орто дойдутааҕы олоһун түмүктээбит.

Эрилик Эристин 1922 с. соҕотох биһир саастаах кыһын Валентинаны Хотодоороптору эһэргэ сойуулааһын кэмигэр үтүө дьон саһыаран, тыһынаах ордубут. Дьолго, Валентина Семеновна Амма улуунун үтүө киһитигэр Иван Константи-

нович Еремеевкэ, Аҕа дойду Улуу сэриитин ветераныгар, кэргэн тахсан биэс оҕону улаатыннан, Эрилик лабаата быстыбатах.

Эрилик Эристин ийэтэ 1922 с. бандьыттар Саха сиригэр өрө турууларыгар ыарахан дьылдаламмыт. Бандьыттар уолаттарын сойуулаан, Сэмэни, улахан Хабырыыһы туппакка, абакаларыгар ийэлэрин Өлөөнү, 62 саастаах кырдыаас эмээхсини, эдэр эр дьону кытта боробулуоханан кэлгийэн баран, улахан иин тула туруоран холотуускалаан өлөрбүттэр. Хаһан да киһи аймах остуоруйатыгар иһилибэтэх кыылыбыт бандьыттар улахан аныһыны бэйэлэригэр оностубуттар.

Иоган Максимов ыстатыйатыгар суруйар, Өлөөнө, Эрилик Эристин ийэтэ тобус оҕолоох Игнатий Васильевич уонна Устиһыя Адамовна Неустроевтар диэн орто бааһынай ыалга үһүс оҕонор төрөөбүт, кини быраата Дьөгүөр диэн ыал бүтэһик оҕото 1888 с. төрөөбүт уонна 1973 с. бу орто дойдуттан барахтаабыт. Дьөгүөр оҕото Татьяна Егоровна кэргэнинэн Федотова диэн Намна олорон. Кэргэнэ, Нам улуунун биллиилээх зоотехника Алексей Яковлевич 2013 с. ыалдыан өлбүт. Сергей, Марина уонна Лида диэн үс оҕолоохтор. Сергей ийэтин кытары олорон, уус тарбахтаах тыа сиригэр үлэһитэ. Кыргыттар Дьокуускайга олоролор: Марина — физик, ХИФУ доцена, Лида — быраас.

Намнаағы пионердар дьы-

лэрин иһинэн тэриллибит краеведческай экспедиционнай ирдиир «Эрэл» этэрээт оҕолоро Саха сиригэр сэбиэскэй былаас олохтоммута 70 сыла туоларынан, Нам улуунугар сэбиэскэй былаас иннигэр сырдык, ыраас олохторун биэрбит дьоннор

КЭРИЭС ТУОЛУУТА

ааттарын буларга, кинилэри үйэтитэргэ үлэ ыһыптытара. Нам улуунугар II Модукка уонна Бөтүнгэ сэбиэскэй былааһы олохтоспут ревкомовецтары — С.И. Суздааловы, II Модут нэһилиэтин ревкомун председателин, В.В. Суздааловы, партийнай ячейка секретарын, II Модут нэһилиэтин ревкомун чилиэнин, И.А. Орлово, нэһилиэк ревкомун чилиэнин, П.П. Федоровы — Бүөччэни (Бөтүгн нэһилиэгэ) тутан, Чурапчыга илдьэн бандьыттар кыылы кыбыллан, холотуускалаан кырбаан өлөрбүттэр. Бу экспедиционнай этэрээккэ сылдьар Сандал Суздаалов II Модут нэһилиэтин ревкомун председателэ С.И. Суздаалов хос эһэтэ буоларын билэн, ирдиир үлэ өссө сытырхайбыта. Оҕолор II Модут уонна Бөтүгн нэһилиэктэригэр олорон кырдыаастары кытта көрсүһэн ыйтаҕастытара, ахтылары хомуйбуттара.

Бөтүгн нэһилиэтин олохтооҕо, кырдыаас, Аҕа дойду сэриитин ветерана И.П. Софронов кэпсиинэн, II Модут нэһилиэгэр сэбиэскэй былаас олохтоһуутугар В.В. уонна С.И. Суздааловтар уонна Орлов И.А. улахан үлэни ыһыптыттар. Кинилэр бу сана сэбиэскэй былаас кимнээх былаастара буоларын өйдөтөр сыаллаах уонна сири дьадаҥыларга түгэртэр үлэни ытыаары, сотору-сотору муньахтары ыччаллар эбит.

Отгон Нам селотун олохтооҕо, кырдыаас оҕоннор, Аҕа дойду сэриитин ветерана Федоров С.Д. кэпсиинэн, ки-

ни убайа Петр Делисеевич — Бүөччээн, 20 саастаах эдэр киһи, Нам бастакы комсомолецтарыттан биһрдэстэрэ. Кини 1920 с. улуус нэһилиэктэригэр батталлаах олоҕу этинэн-хаанынан билбит буолан, сэбиэскэй былаас ытыгар политикатын өйдөөн,

Оҕолор бу ревкомовецтар тигэх күннэрин сиһилии биллэр санаалаах, 1988 с. сааскы каникул бириэмэтигэр Чурапчы оройуонугар баран кэлбиттэрэ. Онно кинилэр Чурапчыга Братскай могилаҕа сылдьан, уруккута советскай-партийнай үлэһит, Хатылы оскуолатын Комсомольскай аат музейн үлэһитин Н.М. Кладкин 1922 сыллааҕы хараҥа күннэр тустарынан сиһилии кэпсээбитин, сүрдээҕин хараастан тутан истибиттэрэ. Биһиги ол сыл дьулаан күнүн харахпытыгар көрөн кэлэбит. Иннибитигэр улахан дьаама хаһыллыбыт, ол тула сордоон-муннаан кырбаабыт дьоннорун кыылыбыт бандьыттар хас биһирдирдэрин бэйэ-бэйэлэриттэн арахсыбатгына боробулуоханан баайан, айдаан-куйдаан, маатырын быһыһынан холотуусканан кырбаан, охтубут дьоннорун дьаамаҕа быраҕан испиттэр, ол кэнниттэн тыһынаахтыгы кэриэстэ буорунан көмпүттэр. Николай Макарович кэпсиинэн, ол саҕанааҕы дьоннор «хойукка диэри бу дьаамааттан ыар ынчык иһиллэр этэ» диһиллэрэ үһү. Бу холотуускаҕа Эрилик Эристин ийэтэ баара, кини эмиэ холотуусканан кырбаан өлбүтэ.

Пионердар Николай Макаровичка махтанан, Саха сиригэр төлөннөөх революционерын

М.К. Аммосов уонна Нам оройуонун историятын кэпсиир буклеты бэлэхтээбиттэрэ.

Онтон краеведческай музейга сылдьан, сэбиэскэй былаас иннигэр сырдык тыыннарын биэрбит Нам улуунун ревкомовецтарын Суздаалов Спиридон

Иннокентьевич, Суздаалов Василий Васильевич, Орлов Ион Алексеевич, Федоров Петр Делисеевич тустарынан хомуйбут матырыйаалларын биэрэннэр, музей үлэһиттэрин улахан махталларын ылытытара.

Бу краеведческай музей дьыэтэ уруккута танара дьыэтэ эбит. Манна 1921 с. муус устар ыйга уон улуус саха дьадаҥыларын сьехэ ытыгылыбыт. Бу дьыэтэн В.И. Ленингэ эһэрдэ телеграмма ытыгылыбыт уонна Улуу Ленинтэн эпийэт телеграмма тутан үөрбүттэр-көпүттэр. Бу сьезкэ С.С. Яковлев — Эрилик Эристин эмиэ кыттыһыны ылытыта.

Ити курдук кыраайы үөрэтэр экспедиционнай ирдиир «Эрэл» этэрээт оҕолоро ревкомовецтары кэриэстээн, Чурапчы оройуонугар баран, бэрт элбэҕи билэн-көрөн кэлбиттэрэ.

Сыллар хотоҕостуу ааһаллар, ол да буоллар сырдык, көнүл олох туһугар тыһынар толук уурбут дьоннор ааттара умнулло суохтаах. Кинилэр ааттара үйэтитэллэрин туһугар билигин ыччат историканы хасыһан ааҕан, үөрэтэн, олоххо харыстабыллаахтык сыһынаһанан, аны хаһан даҕаны хараҥа күннэр үүммэттэрин туһугар эйэлээх олоҕу тутуһан олороллуругар баҕарыыс этэ.

З.А. ТИХОНОВА, Нам, РФ үтүөлээх учуутала, РФ Журналисттарын союһун чилиэнэ, Нам улуунун Ытык киһитэ

